چینی کرێکار و چاڵشەکانی سەر ڕێگای

yadishishavani@yahoo.co.uk

دەقی لێدوانی هاوڕێ یەدی شیشەوانی لە سیمیناری سەرانسەری کۆمەڵکوژی زیندانیانی سیاسی لە سالی 1367ی هەتاوی

لە گەڵ ڕێز و سلاو خزمەتی هەموو هاوڕێان و هەروەها سەری ڕێز و نەوازش دادەنین لە بەرانبەر هەموو شەهیدانی ڕێگای ئازادی و سوسیالیزم . ئەمرۆ بە بۆنەی ساڵوەگەری کۆمەڵ کوژی زیندانیانی سیاسی لە هاوینی ساڵی 1367 دا کۆ بووینەتەوە . ڕێز بگرین لە یادی ئەم ئازیزانە و لە بەرانبەر خۆراگری و بەرخۆدانیان لە بەرانبەر دیکتاتوری مەزهەبی و بۆ هەوڵ و تێکۆشانیان و لە خۆبردوویی ئەوان لە بەر خاتری ئازادی ، سوسیالیزم و بەختەوەری مرۆڤەکان ، سەری ڕێز و نەوازش دادەنین .

لە سەرەتاوە دەبێ ئاماژە بەوەی بکەم کە ئەم بۆنە ، بۆنی یادکردنەوەی شەهیدانی کۆمەڵ کوژی هاوینی ساڵی 1367 ە و بێ گومان بەشێکی هەرە مەزنی زیندانیانی سیاسی و لەخۆبردووانی ئەم 28 ساڵەی دەسەلاتداریەتی پر لە نەنگی کۆماری ئیسلامی لە پەیوەندی لە گەڵ ئارمانەکانی کرێکاری و سوسیالیستی گیانی خۆیان فیدا کردوون . و مێژووی بزووتنەوەی کرێکاری ئێمە بە خەبات و جەنگاوەری و بەرخۆدانی ئەم جگەرخوێنانە نووسراوەتەوە .ئەو کەسانەی بە هۆی پروپاگەندەی رووخێنەری قەڵەم بە دەستانی کۆنەپەرەستان و ئیمپریالیزم و مافیای دەسەلات و سروەتی حاکیم بە سەر ولاتەکەماندا دەیانەوێ وا نیشانی بدەن کە گوایە لە نێوان خەبات و بەرخۆدانی نەسڵەکانی ڕابردوو و چینی کرێکار و خەبات و ئارمانەکانی ئەم چینە هیچ پەیوەندیەک نەبووە ، دەبێ لەم کارەی خۆیان شەرم بکەن و دڵنیا بن کە ئارمانەکانی ئەم شەهیدانە و ئەم هەموو زیندانی سیاسیە و ئەشکنجە کراوە وەک دارێکی ئەستوور لە مێژووی بزووتنەوەی کرێکاری و سوسیالیسی ولاتەکەمان ریشەی خۆی تا قوولایی داکوتاوە و درێژەی خەبات و تێکۆشان تاکو سەرکەوتن تەزمین دەکات .

بەلام ئەسڵی قسەکانی من لە سەر چینی کرێکار و چالشەکانی سەر ڕێگای ئەوە . بۆ پێشکەش کردنی ئەم باسەش 30 دەقیقەیان بۆ من دیاری کردوون . قسکانم بە شێوەیەک ڕێک خستووم کە 10 دەقیقەی کۆتایی بهێلم بۆ گوێ ڕاگرتن لە پرسیارەکانی بیسەران و وەلامی پرسیارەکانی ئێوەی ئازیز بدەمەوە .

ئەڵبەتە ئەگەر بمەوێ بە شێوەیکی گشتی و ورد و هەمە لایەنە باسی بابەتەکە بکەمەوە پێم وایە ئەم زەمانە وەلامدەری باسەکە نابێ . لە بەر ئەمەی کە هەم پیویستیی هەیە بە لێکدانەوەی وەزعیەتی چینی کرێکار لە هەلومەرجی ئێستادا و هەم لێکدانەوەی وردج و دەقیقی وەزعیەتی سیاسی ، ئابووری و کۆمەلایەتی ولات کە چالشەکانی کرێکاران لەم کۆمەڵگایە لەم هەلومەرجانە سەرچاوە دەگرێ و هەم چۆنیەتی بەرنگار بوونەوەی کرێکاران لە گەڵ ئەم چالشانەیە .

من هەوڵ ئەدەم بە شێوەیکی کورت ڕا و بۆچوونی خۆم دەرببرم بە لە بەرچاوگرتنی ئەمەی کە هەموو بەشداربووانی کۆبوونەوەکە لە گەڵ ئەم مەسەلەیە ئاشنان و پیویستیی بە شی کردنەوەی نیە .

ئەمە ڕاستێکی هاشاهەڵنەگرە کە چینی کرێکاری ئێران و یان کرێکارانی ئێران بەشێکی گرینگ لە کۆمەڵگای 70 میلیونی ئێمە پێک دێنن .

1- ئەم کرێکارانە لە باری ئابووری و ریفاهی جگە لە بەشەکانی لەوان کە لە سەنعەتەکانی نەوت و پیتروشیمی و یان سەنعەتە قورسەکان کار دەکەن و خاوەن پسپوری سەرەوەن ، بە لە بەرچاو گرتنی پیوانەی نرخەکانی ئێستادا لە ژێر هێلی هەژاری ژیان بەسەر دەبەن . بەشێکی گەورە لەم کرێکارانە لە کارگەکانی بچووک کار دەکەن و یان لە گوندەکان دەژین و یان لە قەراخی شارەکان ، کە لە ئەسڵدا لە شمولی یاسای کار و هیتد . . . وەدەرن . کە ئەمەش بەو مانایەیە کە ماوەتەوە بە ئینسافی خاوەن کارەکان کە چۆن لە گەڵ ئەوان رەفتار بکەن . گرفت و موشکلی خانوو ، دەرمان و تەندروستی و پیداویستیەکانیتری ژیان و ریفاهیش بەم گرفتە ئابووریە دەتوانین زیاد بکەینەوە . ئەم گرفتە لە هەلومەرجی ئێستادا گرفتی سەرەکی و گەورەی کرێکارانە ، کە دەرفەتی هەر جۆرە بیرکردنەوەیێک لەوان دەستێنێ .

هەروەها چینی کرێکاری ئێران لە ساڵەها پێش رووبەرووی هێرش و سەرکوتی سەرمایە بووەتەوەوە . لە مەودای ئەم چەند ساڵەی ڕابردوودا سەرەرای وەدەرهێنانی کرێکارانی کارگەکانی بچووک لە شمولی یاسای کار ، توانیان گرێ بەستەکانی کاتی بکەن بە کارێکی ئاسایی و یاسایی . ئەو گرێ بەستانەی کە بە ئیمزا کردنیان لە لایەن کرێکارانەوە ، خاوەن کارەکان بە دەستی ئاوالەوە ئەوەی کە بیانەوێ دەتوانن لە ناویدا

بنووسن . بەم گرێ بەستە داسەپاو و ئیجباریە رازی نین ، بەڵکو لە کرێکارانیش سفتەی سپی ی ئیمزایش وەردەگرن . هەلومەرجێک کە چەوساندنەوەی کرێکار زۆرتر و داهاتی سەرمایەش سەد ئەوەندەی تر دەکاتەوە . ئاوا شێوەیکی چەوساندنەوە لە گەڵ پێوانەکانی قۆناخەکانی کۆیلەداریش هاوسەنگ نیە و زێدەباریەک کە لە مەودای ئەم سالانە لە هێزی کاری کرێکاران و زۆرتر بوونی ڕادەی چەوساندنەوەی ئەوان نەسیبی سەرمایەداران بووەتەوە لە گەڵ هیچ دەورەیکی تر موقایسە ناکرێ . ئاکامەکانی سەرژمێری لە کارگەکانی سەنعەتی ساڵی 1384ی هەتاوی (2005ی زائینی) نیشانی دەدات کە لە ساڵی 1383دا 16283 کارگەی سەنعەتی خاوەن 10 نەفەر کرێکار و یان زۆرتر لە ولاتدا کاری کردووە . ئاکامەکانی ئەم سەرژمێریە نیشانی دەدات کە کارگەکانی سەنعەتی خاوەن 10 نەفەر کرێکار و یان زۆرتر لە ساڵی 1383 نزیک بە 2/39935 میلیارد ریاڵ وەک قەرەبووی خزمەتگوزاریەکان (هەق دەس و مووچە و هەزینەکایتر) داوەنە هەق دەس بگیران و مووچە بگیرانی خۆیان . ئەم کارگانە لە هەمان ساڵدا زێدەباریەک نزیک بە 2/181268 میلیارد ریاڵ بەرهەم هێناون لە حالێکدا نرخی سەرمایەدانانی ئەم کارگانە لە هەمان ساڵدا نزیک بە 1/22629 میلیارد ریاڵ بووە . ئێستاکە با ببینین بە پێ ئەم سەرژمێریانە هەزینەکانی بنەماڵەیکی کرێکار چەند بووە و چۆن دابین کراوە و چەندەی ئەو پەیوەندیی هەیە بە هەق دەسەکانی رەسمی و چەندەی ئەویش لە ڕێگای داهاتەکانی لاوەکی دابین دەکرێ . لە ساڵی 1384دا ، مام ناوەندی هەموو هەزینەکانی خاڵسی ساڵانەی بنەماڵەیکی شارنشین 59242 هەزار ریاڵ بووە . بە پێ ئاکامەکانی بە دەست هاتوو لە ساڵی 1384دا ، مام ناوەندی داهاتی ووتراوی ساڵانەی بنەماڵەیکی شارنشینیش 53678 هەزار ریاڵ دیار کراوەتەوە . بە سەرنجدان بە سەرچاوەکانی ئەم داهاتە تێدەگەین کە هەق دەسەکان تەنیا بەشێکە لە داهاتی بنەماڵەکە . لە حالێکدا زۆرتر لە سێ لە چواری داهاتەکانی بنەمالەکان لە کار و چالاکی لاوەکی و لە دەرەوەی ساعەتەکانی کار و یان لە ڕێگای کاری منداڵان و ژنان بۆ بنەماڵە دابین کراوەتەوە .بە پێ هەر ئەم سەرژمێریە 5/36 لە سەدی داهات لە ڕێگای کارەکانی هەق دەستی و مووچەبگیری ، 4/26 لە سەد لە ڕێگای کارەکانی ئازاد و 1/37 لە سەد لە ڕێگای داهاتەکانی تری بنەماڵەکان دابین کراوە . واتە پتر لە 66 لە سەدی داهاتەکانی بنەماڵکان (ئەگەر بێتو بگاتە ئاستی 59224 هەزار ریاڵ) لە ڕێگای کارەکانی ئازاد دابین دەکرێ . ئێستاکە با بمێنێ دەرکردنی سەدان هەزار کرێکار لە ناوەندەکانی بەرهەم هێنان و دواکەوتنەکانی دانی مووچەی زۆر کەم کە لە گیرفانی سەرمایەداران دەبێتە سەرمایەکانی گەورە بۆ گەڕان لە ناو بازاردا و لە بەرانبەردا دەبێتە هۆی هەژاری و نەهامەتی زۆرتر بۆ کرێکاران . لەم پەیوەندیەدا وەزیری ریفاە بەم شێوەیە دەڵێ کە : << نزیک بە 2/9 میلیون نەفەر لە ژێر هێلی هەژاری تەواودا دەژین ، لە ئێراندا لانی کەم چوار جۆرە هێلی هژاری رێژەیی ، بە تەواوی ، زۆر و بکوژ تاریف کراوە و لە بەر ئەوەی کە نیوانی داهاتەکان و نرخی قەیران و گرانی یەکجار زۆر بووەتەوە کە فورمولەکانی ناسراو بۆ دیاریکردنی هێلی هەژاری تەواویش بۆ ئەوان وەلام ناداتەوە و هەر ئەم وەزیرە ڕاگەیاندووە کە ئەیهەوێ << هێلی بژیو >> دیاری بکات ، واتە هێلیک کە لە لە هێلی هەژاری بکوژ (کە دیاری کەری ئەو بە کار هێنانی هەزار کالوری ئینرژی لە لایەن هەر کەسێکە) خوارترە . موسا الرەزا سروەتی نوێنەری شاری بجنورد و ئەندامی کومیسیونی کۆمەڵایەتی مەجلیس ژمارەی هەشیمەتی ژێر هێلی هەژاری زۆری گوندنشین و شارنشین لە وڵاتی ئێران نزیک بە یەک میلیون و نۆ سەد و سی و نۆ هەزار و هەفت سەد نەفەر بە پێ ڕاپورتەکان ڕاگەیاندووە و ئاماژە بەوەی دەکات کە : << هێلی هەژاری بە تەواوی شاری بە پێ ئەم ڕاپورتانە نزیک بە سەد و شەست و دوو هەزار و پێنج سەد تومەن و ڕێژەی ئەو 5/10 لە سەد لە شار و 11 لە سەد لە گوندەکانە کە هەشیمەتی ژێر هێلی هەژاری تەواو لە شارەکان ژوار میلیون و هەفت سەد و سی و نۆ هەزار نەفەر و هەشیمەتی ژێر هێلی هەژاری تەواو لە گوندەکان دوو میلیون شەش سەد و دە هەزار نەفەرە . >> ئەم کەسە ئاوا درێژە بە قسەکانی دەدات : << بە گشتی دا نزیک بە هەفت میلیون و سێ سەد و سێ هەزار کەس لە ژێر هێلی هەژاری تەواو لە وڵاتدا دەژین کە بە لە بەرچاوگرتنی هەشیمەتی ژێر هێلی هەژاری زۆری شاری و گوندنشین نۆ میلیون و دوو سەد و چل و دوو هەزار و هەفت سەد کەس لە وڵاتدا لە ژێر هێلی هەژاری زۆر و بە تەواویدا دەژین . >> ئەگەر ڕادەی مەوادی خوراکی دابین کراو بۆ هەر کەس لە ڕۆژدا بە پێ پێوانەی خوراک نزیک بە دوو هەزار و سەد کیلو کالوری لە بەرچاو بگرین ، بە پێ سەرژمێریەکان کە لە لایەن کۆمەڵناسان ئەنجام دراوە و بە پێ ڕاپورتەکان و گۆرینی ژمارەی هەشیمەت ، بارودۆخی ئابووری و قەیرانی مەوجود لە وڵاتدا وا دیارە کە نزیک بە 12000000 کەس لە وڵاتدا لە ژێر هێلی هەژاری زۆر و بە تەواوی

بژین . لە بەر ئەوەی کە سەرژمێریەکانی لە ساڵی ڕابردوودا ئەنجام دراون . >> و بەرنگار بوونەوە لە گەڵ ئەم وەزعیەتە یەکێکی تر لە گرێنگترین چالشەکانی چینی کرێکاری ئێران دەژمێردرێ . ئەو کرێکارانەی کە لە باشترین حالەتدا قەرار وایە سێ لە چواری هەزینەی ژیانی خۆیان لە دەرەوەی کاری رەسمی خۆیان دابین بکەن بە شێوەیێکی ئەساسی جگە لە بزووتنەوەکانی خۆبەخۆیی و هەستان بە دژی ئەم پەیوەندیانە دەرفەتێک بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی تێگەیشتن و ڕێکخستنی خۆیان بۆیان نامینێ .

2- بەڵام لە باری سیاسی ، کرێکاران وەک چینێک لە ئێراندا ، بە گشتی و بە تایبەتی لە بەشداریکردنی سیاسی لە کاروباری کۆمەڵگادا بێ بەشن . بورژوازی ئێران تاکو ئێستا ئیجازەی نداوەتە چینی کرێکار و ڕێکخراوەکانی سیاسی لایەنگری ئەو چینە تاکو لە کاروباری سیاسی و بریارەکانی سیاسی هەنگاوێک هەڵگرن . بەو مانایە کە کرێکاران وەک چینێکی گەورەی کۆمەڵایەتی سەرەرای بەرخوردار بوون لە بێ بەشیەکانی ئابووری کە ئاماژەمان پێ کرد ، لە گۆرەپانی سیاسیشدا رووبەرووی چالشێکی گەورەیە . لە مێشکی کەس ناگونجێ کە چینێکی کۆمەڵایەتی بە بێ بەهرەمەند بوون لە مافی بەشدایکردنی سیاسی لە کۆمەڵگادا بتوانێ دیفاع لە مافی سینفی و ژیانی خۆی بکات . مەگەر ئەمەی کە ئاڵوگۆرێک لەم مەسەلەیە بە وجود بیچت و هاوسەنگیەک دروست بێت و ئەمەش گۆرەپانێکی زۆر گرێنگ و چالشێکی حەیاتیە لە سەر ڕێگای چینی کرێکاری ئێراندا .

3- لە باری ڕێکخستنیشدا چینی کرێکاری ئێران خاوەن هیچ جۆرە ڕێکخستنی سەربەخۆ و ئازادی سینفی و سیاسیە . ئەو ڕێکخستنانەش کە چالاکیان هەیە سەر بە دەوڵەتن کە بۆ زاڵبوون بە سەر شوێنەکانی کرێکاری دامەزراون نەک ئەوەی کە لایەنگری لە کرێکاران بکەن . تێکۆشانی کرێکارانی پێشرەو بۆ دامەزراندنی ڕێکخراوەکانی سینفی لە ئاستی یەکێتیەکان و سەندیکاکان رووبەرووی شەپولی وەحشیگەری و سەرکوتی ڕێژیم دەبێتەوە . چارەنووسی سەندیکاکانی شرکەتی واحید تەنها نموونەیێکە لەوەی کە باسمان لێ کرد . چینێکی کۆمەڵایەتی بە تایبەت چینی کرێکار لە ناو سیستەمی سەرمایەداری کە جەمسەرێکی دیکەی دژایەتیەکە پێک دێنێ ، بە بێ بەهرەمەند بوون لە ڕێکخستنەکانی سینفی ، ئابووری و سیاسی سەربەخۆ ، ناتوانی خاوەن ئامرازەکانی پیویست و بە هێز بۆ بەربەرەکانی لە گەڵ هێرشەکانی سەرمایە بێت . و تێکۆشانی کرێکارانی پێشرەو و خەباتی ئەوان بۆ دامەزراندنی ڕێکخستنەکانی سەربەخۆ تەنانەت لە ئاستی سینفی و سەندیکائیش تاکو ئێستا ئاکامێکی نەبووە . و ئەم گرفتە وەک چالشێکی ئاڵوز و بێچارەسەر لە بەرانبەر چینی کرێکار خۆی دەنوێنێ .

4- بورژوازی تەنها هێرشی نەکردووتە سەر مەوازەعی ئابووری و کۆمەڵایەتی و ریفاهی کرێکاران ، بەڵکو لە باری سیاسی و ئایدولۆژیک و تێڕوانینی بە نیسبەت جیهانیش بورژوازی ئێران چینی کرسێکاری خستووتە بەر شاڵاوی هێرشی هەمە لایەنەی خۆی ، کە ئەم شتە خۆی لە رەت کردنەوەی دەسکەوتەکانی شۆرشە کرێکاریەکان ، رەتکردنەوەی سوسیالیزم و کۆمۆنیزم ، رەتکردنەوەی ئیستراتژی و تاکتیک و ڕێکخستنی شۆرشگێرانە ، سەرزنش کردنی هەڵسووران و چالاکی تەشکیلاتی و حیزبی ، هاندانی تەکرەوی ، کاری ئاشکرا ، لیبرالیزم ، پەرەپێدانی ریفۆرمیزم و بەدوادارۆیشتنی رووداوەکان و . . . نیشان دەدات . ئەم هێرشانە زۆرتر لە لایەن روشنبیرانی بورژوا و وردە بورژوا ئەنجام دەدرێ کە زۆربەیان خۆیان بە لایەنگری چینی کرێکار و تەنانەت سوسیالیزم رازاندووتەوە . و ئەم هیرشە فیکریانە لە هەلومەرجێک روو دەدات کە ڕێژیمی سەرمایەداری حاکیم تا ئەو جێگایە کە بۆی بووە و هەیە پشتیوانیان دەکات تاکو لە ناو کۆمەڵگادا پروپاگەندە بکەن و لە گەڵ ئەوانیشدا سازش دەکات . چینی کرێکاری ئێران و رەوتە پێشرەوەکانی لەم گۆرەپانەدا رووبەرووی چالشێکی گەورەن .

5- بەمانەش زیاد بکەین بارودۆخی ناوچەکە ، خەتەری هێرشی نیزامی و ئەگەری شەڕ و یان مەترسیەکان و بەدواهاتەکانی ئابووری و کۆمەڵایەتی و رەوانی هەر ئەم حاڵەتەی قەیرانی نە شەڕ و نە ئاشتی ، کە خۆی دەبێتە زەمینەسازی سەرکوتی هەرچی زۆرتر و چەوساندنەوەی زیاتر و بێ بەشی و بێ مافی زیاتری کرێکاران . جێگای ئاماژەیە کە لە سەر زەمینەی تووند بوونی قەیرانی دەرەوە و لە ژێر لەوای پروپاگەندەی دژی ئامریکایی ڕێژیم ، بەرنامەکانی ئابووری و سیاسی تر لە ئارادایە کە چینی کرێکار قوربانی ئەسلیەتی . چینی سەرمایەداری ئێران و دەوڵەتی ئەو بە حاکیم کردنی کەش و هەوای ترس و تۆقاندن لە ناو کۆمەڵگادا ، بە خێرایی هەرچی زیاتر خریکی جێبەجێکردنی گرێ بەستەکانی سندووقی نێودەوڵەتی دراو ، بانکی جیهانی و ستادەکانی تری سەرمایەی جیهانیە ، تاکو بە ئیمپریالیستەکان و بە گشتی دا سەرمایەی جیهانی بسەلمێنێ کە تەنها ئەوە کە دەتوانی خواستەکانی سەرمایەی جیهانی لە ناوخۆی کۆمەڵگای پر لە جموجۆلی ئێمە

که شۆڕش و ڕاپەرینەکانی زۆری تێپەر کردووە و خواستەکانی ئازادیخوازانە و یەکسانی خوازانە و سوسیالیستیی تێکەلی یەکتر بووە ، جێ بە جێ بکات . ئەو کەسانەی کە زیاترین گوشاری ئابووری تاکو ئاستی مردن لە سەر شانی خۆیان ڕادەکێشن ، زیاترین گوشار و سەرکوتی سیاسیش دەبێ تەحمولّ بکەن . لەبەر ئەمەی کە بە بێ قۆلاّنی چینی کرێکار و زەحمەتکێشی ولاّتەکەمان تا ئاستی مردن لە ناو مەنجەلّی نیئولیبرالیزم سەرمایەی جیهانی ناتوانێ چاوەڕوانی جێ بە جێکردنی ئەو ئالوگۆڕانەی لە ولاّتی وەک ئێران بێت کە مەبەستیەتی . کاتێک خێرایی سەرسوور هێنەری تایبەتی کردنەکان ، دەرکردنەکانی بە کۆمەلّ و . . . بنینە پالّ گرێ بەستەکانی میابارد دولاّری دەرەوە ، ئەو کاتەیە کە ناوەڕۆکی هەولّەکانی تاقم و باندەکانی ناوخۆ و دەرەوەی حاکیم بە سەر ولاّت و چینی سەرمایەدار باشتر خۆی دەردەخات . و ئەمەی کە لەم گۆڕەپانەدا چینی کرێکاری ئێران ڕووبەڕووی چالشی گەورەی خەبات بە دژی سەرمایەی جیهانی بووەتەوە کە هێرشەکانی ئەو لە ژێر ناوی نیئولیبرالیزم نە تەنیا لە لایەن چینی دەسەلاّتداری ئێران و ڕێژیمی سیاسی ئەو پشتیوانیی لێ دەکرێت ، بەلّکو لە لایەن ئەحزاب و ڕەوتەکانی بورژوایی و وردە بورژوایی دەرەوەش پشتیوانی دەکرن . لەمک گۆڕەپانەدا چینی کرێکاری ئێران تەنیایە و تەنها دەتوانی بە هاوچینەکانی خۆی لە سەرانسەری جیهان پشت ببەستێ .

6- سەرەرای ئەو مەوردانەی کە ئاماژەمان پێ کرد ، لە دەورەی سەنعەتی پێشکەوتوو ، کرێکارانی ئێران لە گەلّ چالشەکان و بابەتەکانی تازە و ئالاوزێک ڕووبەڕوو بوون ، دەورەیەک کە گۆڕانکاریەکانی جیاواز و لێک پچراو ، نەناسراو و لە ناکاو مەعیارەکانی سەرەکی ئەو دەژمێردرێن . دەیان نموونم لەم بارەیە لە بوارەکانی ئابووری ، سیاسی ، کۆمەلاّیەتی ، فەرهەنگی ، ڕێکخراوەکانی کرێکاری و کارفەرمایی ، ڕێکخستنی بەهرەوەری هێزی کار ، تەجرووبەکان و زانیاریەکان و هیتد . . . دەتوانین ناو ببەین ، بەلاّم یەکێک لە کاریگەرترینی ئەوان لە سەر چارەنووسی کرێکاران و زەحمەتکێشانی ولاّتەکەمان (سەرەرای تەعسیراتی نیئولیبرالیزم و بە جیهانی کردن) پلانەکان و بەرنامەکانی ئیمپریالیستین . لە باری مێژوویی بە پێکهاتنی عەم بوونەکان و پێکهاتەکانی کۆمەلاّیەتی دژ بە یەک کە پێشتر بە هۆی تەعسیراتی سیاسەتیکانی ئیستعماری و شەڕەکان بە وجود دەهاتن و بە هۆی تووندترین شێوازی ئیستبداد و دیکتاتوری پارێزران ، تێکەلاّو بووە لە گەلّ کردەوەی نیزامی و دەستێوەردانی ئیمپریالیستەکان و لە سەرەوەی ئەوان ئیمپریالیزمی ئامریکا کە تێدەکۆشێ ئەم ئالوگۆڕانە لە هێلی دیموکراتیک و شۆڕشگێرانەی بە لارێ ببات و لە ڕاستای ئیستراتژی داگیرکەرانەی خۆی بە کرایان بهێنێ . ولاّتی ئێمە کە لەوێدا سەرمایەداری بە شێوەیێکی نامەوزوون پەرەی ساندووە و نەتەوەکان و مەزهەبەکانی جۆراوجۆر و جیاواز بە بێ هیچ جۆرە بهرەمەند بوون لە مافەکانی دیموکراتیک لە ژێر سێبەری سەرنەیزەی دیکتاتوری حاکیم ژیاون لەم ئەمرە جیا ناکرێنەوە . گۆڕانکاریەکانی داهاتوو ئەگەر لە گەلّ بەشداری و کونترولّ کردنی ڕێکخراوەکانی شۆڕشگێر تێکەلّ نەکرێت بە تایبەت سست بوون و لێکترازان لە هەم بوونی کۆمەلاّیەتی ئەو پێشی پێ ناگیردرێ و ئەمە زەمینەیێکە بۆ ئەوەی کە ئیمپریالیستەکان لەوێ بۆ جێ بە جێکردنی ئیستراتژی ناوچەیی خۆیان سوودی لێ وەربگرن . لەم حالّەدا چینی کرێکار و ڕێکخراوە سیاسیەکانی ئەو ڕووبەڕووی گرفتی گەورەی مەسەلەی میللی و ناسیونالیزمی دواکەوتوو دەبن . بە مەسەلەی میللی وەک لایەنی دیموکراتیکی خەبات و خواستی خەلّکی دەبێ مەسەلەکانی ئیزافە کرد . چینی کرێکار وەک نموودی چینێکی کۆمەلاّیەتی و ڕێکخراوەکانی سیاسی ئەو بە بێ وەلاّمدانەوە بەم گرفتە واقیعی و بەرچاوە کۆمەلاّیەتیانمە نە تەنها لە فیکر و لە ڕووبەڕوو بوونەوە لە گەلّ پروپاگەندی ئیمپریالیستەکان و قەلّەم بە دەستانی بەکرێگیراوی چینی دەسەلاّتدار ، بەلّکو هەروەها بە کردەوەدا ناتوانن کەشتی شکاو لە سەر شەپۆلەکانی ئوقیانوسی نائارامی ئێران بەرەو ساحلی ڕزگاری ڕێنمایی بکەن . دەیان سالّە کە لە ولاّتی ئێمەدا ئیستبداد ، دیکتاتوری و خەفەقان و سەرکوت حاکیمە . چینی کرێکار ئەگەر بیهەوێ خۆی و کەسانی دیکە لەم وەزعە ڕزگار بکات ، دەبێ و ناچارە پردێک دروست بکات بە سەر دۆلّی نیوان ئیستبداد و دیموکراسی شوورایی ، تێپەر بوون بە سەر کۆنترین ئەشکال و ڕێکخراوەکانی سیاسی بەرەو پێشکەوتووترین و مودیرنترین و لە هەمان حالّدا ئازادترینی ئەوان . ئەمانە چالشەکانی بچووک نین کە چینی کرێکار ڕووبەڕوویان بووەتەوە . لەم جەلەسەیە نە دەرفەتێک هەیە کە ئاماژە بە ئالّترناتیوەکانی مومکین بۆ ئەم چالشانە بکەم و نە سەلاحیەتی ئەم کارەم هەیە و نە پێم وایە کە کەسێک بتوانێ بە تەنیایی وەلاّمدەری بێت . بەلاّم پیویستە ئاماژە بە مەسەلەیێک بکەم و ئەویش ئەرکێکە کە بە ڕای من لە سەر شانی کۆمۆنیستەکان و کرێکارانی پێشرەو و ڕێکخراوەکانی شۆڕشگێری لایەنگری کرێکارانە . ئەمە ڕاستە کە لە سالاّنی ڕابردوو ئاستی چەنیەتی و

چۆنیەتی خەبات لە بوارەکانی جۆراوجۆر وەک بزووتنەوەی کرێکاری بە نیسبەت ساڵەکانی ڕابردوو باشتر بووە ، ئەمە راستە کە کرێکارانی ئێران لە بەرانبەر هێرشەکانی چینی حاکیم و دەوڵەتی سەرکوتگەری ئەو لەم ساڵانەی دوایی دا هەزاران جار مانیان گرتووە ، سەدان خۆپیشاندان و جادە بەستن و حەرەکەتی نارەزائیان ساز کردووە . بەلام زیادتر 99 لە سەدی ئەم مانگرتنانە و حەرەکەتە نارەزائیانە پەرتەوازە ، خۆبەخۆیی بوون و لە ئاستی داخوازیە سینفی و ریفاهیەکان زیاتر نەبوون . و لەو شوێنەدا کە بە ناچار رووبەرووی سەرکوتی رێژیمی سیاسی بووەتەوە هێزی کۆمەڵایەتی پشتیوانی ئەو کەم بووە و نەیتوانیوە کارێک بکات . لە هیچ مەوردێکی مانگرتنەکانی کرێکاری تەنانەت لەو بەشانە و کارخانانەی کە هاوکات تووشی قەیران بوون و داخوازیەکانی وەک یەکتریان هەبووە نەیانتوانیوە مانگرتنێکی هاوکات و لە پەیوەندی لە گەڵ یەکتر ساز بکەن . کرێکارانی مانگرتوو ئەم کارخانەیە پەیوەندیان نیە لە گەڵ کرێکارانی مانگرتوو کارخانەی وەک ئەو و یان پەیوەندیەکی ئورگانیک و سازەندەیان نیە . لە ساڵەکانی ڕابردوودا کرێکارانی پێشرەوی هندێک لە کارخانەکان و کرێکارانی بێکار لە گەڵ روشنبیرانی لایەنگری بزووتنەوەی کرێکاری بۆ دامەزراندنی پێکهاتەکانی سەربەخۆی کرێکاری هندێک کاریان کردووە کە لێرەدا جێگایەتی تا دەس خۆشیان لێ بکەین و رێز لە کارەکەیان بگرین . وەک << کومیتەی هاوئاهەنگی بۆ دامەزراندنی پێکهاتەکانی سەربەخۆی کرێکاری >> ، << کومیتەی بەدواداچوونی دامەزراندنی پێکهاتەکانی کرێکاری >> و یان << کومیتەکانی کارخانە >> کە لەم دوائیەیشدا شوورای هاوئاهەنگی ئەوان دامەزرا . بەڵام ئەاکامی کارەکە چی بوو ؟ بە هۆی نەبوونی چالاکی و خەباتی تیئوریک و فیکری کۆمۆنیستەکان ، رەوتەکانی ریفورم خواز — نیئولیبراڵ و ریفورمیست و . . . درێژەیان دا بە پەرەپێدانی بیروبۆچوونەکانی رووخێنەری خۆیان . کرێکارانی پێشرەوی ناوبراوی ئێمە بە جێگای رێکخستنی کرێکاران لە ناو کارخانەکان لە سەر زەمینەی گۆنجاوی حەرەکاتی نارەزایی و مانگرتنەکانی بەربلاوی کرێکاری ، خەریکی کۆکردنەوەی ئیمزا لە دەرەوەی شوینەکانی کارکردن بوون . لە راستیدا ئەو هەزاران ئیمزای کە خوازیاری << دامەزراندنی پێکهاتی کرێکاری >> بوون چ بە سەر هات و ئاکامەکەی چی بوو ؟ ئەوان پێان وابوو کە لە گۆرەپانی شەڕی کرێکار بە دژی بورژوازی ، ئەویش بەم دام و دەزگای سەرکوتەدا بە ئیمزای وەک ئێمەدا کە گیرودەی گرتنی هەق دەسە دواکەوتووەکانمانین و ئەم دەرگا و ئەو دەرگای لێ ئەدەین ، بۆ ئیمزای ئێمە بایەخ و ئەرزشێک دادەنن . ئەوان لە جیاتی رێکخستنی (نەک تەنانەت کۆمەڵی کرێکاران کە لە ئامانجە ڕاگەیاندراوەکانیان بوو) بەڵو خۆیانیش وەک کرێکارانی تێگەیشتوو و پێشرەو لە شانەکانی ناو کارخانەکان کە لانی کەم بتوانن پەیوەندی لە نیوان چەند کارخانە و مانگرتنەکان دامەزرێنن و پاشان کرێکاران لە گەڵ ئامانجی دامەزراوە سەربەخۆەکانی مەبەستی خۆیان ئاشنا بکەن و بە هێزێکی فراوان بەرەو پێش بچن و بە تێکەڵاو کردنی کاری ئاشکرا و نهێنی چالاکی بەردەوام رێک بخەن ، خەریکی شەخسیەت سازی ئەویش نەک لە ناو کرێکاران و وەک رێبەرانی بەکردەوەی خەباتەکانی ئەوان بەڵکو لە سەر ئەساسی چالاکی دەرەوەی وڵات و پشتگیری لە حەدی نامە نووسینی یەکێتیەکانی زەردی کرێگاری دڵخۆش بوون . ئاکامەکەی چی بوو ؟ هندێک لە هەڵسووراوانی ئەم حەرەکەتانە ، وەک مەحموود سالەحی و ئەسانلو دەستگیر کران . تێکۆشانی بێوچانی کۆمۆنیستەکانی دوورخراو لە ولات لە سەرانسەری جیهان یەکێتیەکانی کرێگاریی مەجبوور کرد تاکو نارەزایی خۆیان بە نیسبەت ئەم دەستگیریانە دەرببرن . بەڵام نارەزایە دەربرینی ئەوان تەنها لە قسەدا بوو . وەک شتێک رۆژێک نارەزایە دەربرین لە بەرانبەر باڵوێزخانەکانی رێژیمی کۆماری ئیسلامی تەنها شمولی ئەم ژمارە لە کۆمۆنیستەکانی دوور خراو لە ولات و چەند کەسێک لە کارمەندانی ئەم یەکێتیانەی دەکرد ، نەک ژمارەیێکی کەم لە سەدان هەزار ئەندامی ئەم یەکێتیانە ! و نەک سازدانی چالاکێک کە تاکو ئازاد کردنی رێبەرانی کرێکاری دەستگیر کراو ، کەشتیەکانی بارهەڵگر بەرەو ئێران لە بەندەرەکانی ئوروپا و ئامریکا ڕابگرێ و نەهێلێ فرۆکەکانی ئێران لە فرۆکەخانەکانی ئوروپا هەستن و یان دانیشن . هەر بۆیە رێژیم بەکردەوەدا گرینگیی نەدایە ئەم جۆرە پشتیوانیە و درێژەی دا بە رێکارەکانی یاسایی دژی کرێکاری خۆی . بەم شێوەیە هێز و تواناکان لە ناوخۆ و دەرەوەی وڵات بۆ ئەم لایەنە تەرخان کرا و ئاکامەکەی ئەوە بوو کە تەنانەت جگە لە ئەندامانی هیئەتی بەربوەبەرایەتی و ژمارەیەکی کەم لە کرێکاران ، هەموو کرێکارانی ئەندامی سەندیکای شرکەتی واحیدیش نەیانتوانی لە رێبەرانی سەندیکای خۆیان پشتیوانی کاریگەر بە عەمەل بێنن . کردەوەکانی دامەزراوەکانی وەک کومیتەی هاوئاهەنگی و . . . کە خۆیان سەر و ملێک بەرزتر لە هەڵسووراوانی کۆمۆنیست دەزانین زۆرتر لە دەرکردنی ڕاگەیاندراو نەبوو . و تەنانەت بە قەدەر یەک لە سەدی چالاکی هەڵسووراوانی دەرەوەی وڵات نەبوو . ئەوان

به جێگای ڕێکخستنی پشتیوانیەکانی کرێکاری و به جێگای دامەزلاندنی پێکهانەکانی سەربەخۆی کرێکاری کە بۆ وەدی هێنانی ئەم ئامانجە دامەزرا بوون بە کردەوە بوون بە ڕێکخراوەکانی سیاسی ڕەقیبی یەکتر کە ئەرکێکیکیان نەبوو جگە لە دەرکردنی ڕاگەیاندراوی زۆرتر . من لە سەرەتای دامەزرانی ئەم کومیتانە بە ڕەخنە گرتن لە پەیرەوی ناوخۆیی ئەوان ئاوا چارەنووسێکم بۆ ئەوان چاوەڕوان دەکرد کە بەداخەوە بۆ بە ڕاست . ئەمە وەزعیەتی کرێکارانی ئێمە و پێشرەوانی ئەوان لە ناوخۆی وڵاتە . نازانم لێرەدا بەلەبەرچاوگرتنی سەردێری باسەکە دەتوانم ئاماژە بە لاوان و ژنان بکەم یان نە ، بەڵام با بە کورتی بڵێم کە چارەنووسی ملیونەها لاوی مەشغول بە کار و بێکاری وڵاتەکەمان و ژنانی ستەم لێکراو جیا لە چارەنووسی چینی کرێکار نیە . ملیونەها لاو و ژن و پیاوی وڵاتەکەمان بە هۆی بازرگانی پڕ لە سوودی موخەدیرات و لەش فرۆشی ماڵ وێران کراون . ملیونەها کەس لەوان بێکار و وەیڵان هیچ داهاتووێکی روونیان نیە . سەدان هەزار کەس لەم لاوانە لە بەر خاتری دابین کردنی بژیویان بوون بە گۆشتی دەمی توپی بورژوازی ئێران لە جەریانی شەڕەکانی ناوخۆیی و دەرەوەی وڵات . ڕاپەرینەکانی ئەفرادی پێشرەو لە ناو زانکۆەکان و ناوەندەکانی فێرکردن یان سەرکوت دەکرێ و یان لە بەندی باڵەکانی ڕێژیم حەبس دەکرێ و خەباتی ئەوان بە لارێ دەبەن . لە حاڵێکدا زەمینەیێکی زۆر گۆنجاو بۆ گەیاندنی تەجرووبە و یارمەتی بە تێگەیشتن و . . . ڕێکخستنی لاوان بۆ ئەنجامدانی شێوازەکانی جۆراوجۆری خەبات لە پاڵ کرێکاران وجودی هەیە . ئەم هەموو تەجرووبە و فاکتە نیشانی دەدات کە چینی کرێکاری وڵاتی ئێمە و هەروەها ژنان و لاوان و زەحمەتکێشانی تر پیویستیان هەیە بە کادیرانی ڕێکخەری بە ئەزموون و هەروەها ڕێکخراوەکانی یەکگرتوو و بە تەجرووبە . ڕێکخراوەکانی سیاسی و ئەفرادی بە ئەزموونی ئێمە لە مەودای ئەم دەورانە تووشی زەبری زۆر بوون . سەرەرای تەحمولی کوشتار ، زیندان ، دوورخستنەوە و پەرتەوازە بوون و جیابوونەوە درێژەیان داوەتە چالاکی خۆیان . بەڵام ئەم چالاکیانە بە هۆی پەرتەوازە بوون و لاوازی و بەربەست بوونی ئەوان لە حەدی ڕێک کردنی کارەکانی رۆژانە و هەڵویست وەرگرتن لە بارەی ڕووداوەکانی رۆژانە زۆرتر نیە و هیچ کام لە ئەحزاب و ڕێکخراوەکانی کرێکاری مەوجود بە تەنیایی ناتوانن تێکۆشانی کاریگەریان هەبێ لە سەر وەزعیەتی چینی کرێکار و گۆڕانکاریەکانی ناو کۆمەڵگا . ڕێکخراوەکان لە وەزعیەتێک دان کە ئەگەر لە لای خۆیاندا ڕاستترن و دروستترین تاکتیکەکان هەڵبژێرن بەک چەنیەتی و چۆنیەتیە کە هەیانە ناتوانن بە کردەوە هەنگاوێک بۆ جێ بە جێکردنیان هەڵگرن . ئەگەر جگە لەمە بیر بکەینەوە لە تەجرووبەی دوو دەیەی ڕابردوو هیچ دەرسێک وەر نەگرتووین . چینی کرێکار بە بێ پێشرەوانی تێگەیشتوو و سوسیالیست و بە بێ بوونی بە کردەوە و تیئوری بزووتنەوەی بە هێزی کۆمۆنیستی بە تایبەت لە وڵاتی ئێمە بەو هەموو تایبەتمەندیانەی کە ئاماژەمان پێ کرد بە هیچ شوێنێک ناگات . کۆمۆنیستەکانیش بە بێ پەیوەندی ئورگانیک لە گەڵ کرێکاران دەبنە تاقمەکانی بچووک و ڕێکخراوەکانی بێ تەعسیر . لەم هەلومەرجەدا ئەرکی مەزنی ئێمە کۆمۆنیستەکان چ ڕێک خراو و چ غەیری ڕێک خراو بریتیە لەمەی کە گەورەترین زەبری دوژمنی چینایەتی خۆمان کە بووەتە هۆی پەرتەوازە بوون و جیایی ئێمە لە چین و کۆمەڵانی خەڵک ، وەلا نین و بۆ وەلامدانەوە بە پیویستیەکانی تیئوری و پراتیکی بزووتنەوەی کرێکاری و بزووتنەوەکانی تری کۆمەڵایەتی هەنگاو لە ڕێگای یەکگرتنی تیئوری و تەشکیلاتی هەڵگرین . ئەمە ئەرکە مەزن و لە هەمان حاڵدا موشکیل بەلام هاشا هەڵنەگرە ئەو کاتە بە کردەوە دەبێ کە بە دووری کردن لە دوگماتیزم و سکتاریزم و بە ڕەخنە گرتنی پۆزیتیو لە ڕابردوو بە مەبەستی فێر بوون لە ئەو ، تەحلیلی دیاریکراو لە هەلومەرجی دیاریکراو لە نووسینی پروگرام و ڕێکارەکانی نوێ بکەین بە مەلیکەی زەینی خۆمان و لە سەر ئەساسی فورمێکی نوێ لە ئاڵوگۆڕ و خەباتی تیئوری ناکۆکیەکانی فیکری خۆمان دیاری بکەن . بوون و پیویستی جیاوازی بیروڕا لە حیزب و ڕێکخراوێکی گەورەتر قبووڵ بکەین . ئازادی و ئاشکرابوونی قسە وباسی سیاسی و وەڵامدەر بوون بە بزووتنەوەی شۆڕشگێرانە و کۆمەڵانی خەڵکی زەحمەتکێش وەک ئەمرێکی نیهادی و نەریتیکی کۆمۆنیستی قبوول بکەین و بە کردەوە جێ بە جێی بکەین . ئێمە لە تەجرووبەی یەکگرتنەکان تووشی زۆر شکست بووین بەڵام شتێک کە زۆر ئاشکرا بوو ئەمەی بوو کە لەم یەکگرتنانە ئاسان بوونی ڕێککەوتن لە سەر پروگرام و لە هەمان حاڵدا دژوار بوونی درێژەی هاوکاری نیشانەدەری دژغایەتێک بوو کە بە حوکمی زەختی خەباتی چینایەتی مەجبوورین چارەسەری بکەین . پەرەساندنی خەباتی چینایەتی بیروبۆچوونەکان پێکەوە نزیک کردووتەوە ئەمە نیشانی دەدات کە لانی کەم بەشێک لە بزووتنەوەی کۆمۆنیستی رادیکاڵ دەتوانن وەڵامی شایسە بدەن بەم پیویستیە مێژووئیە و لە تەشکیلاتێک یەک

بگرنەوە . لە غەیری ئەم حاڵەتەدا نەسڵی ئێمە بۆ لە ناوچوونی خۆی قسەیێک بۆ وتن و کارێک بۆ ئەنجام دان شک نابات ، هیوادارم ئاوا نەبێ .

با زبانی روشن و گویاست	همه شب مرغ شب شکن خواناست
که افتابی یگانه میخواهم	نه بلند اختران دور از هم

لە گەڵ رێز و حورمەتی دووبارە بۆ هەموو شەهیدانی رێگای ئازادی و سوسیالیزم و درووود بۆ ئێوە ئازیزان بە تایبەت زیندانیانی سیاسی کە یادگاری هاورێانی ئێمە و هەموو شەهیدانی هاوینی 67 و ساڵەکانی حاکمیەتی پرٍ لە نەنگی کۆماری ئیسلامین .

یەدی شیشەوانی – 24ی ئەگۆستی 2007

آدرس پست الکترونیکی کمیته کردستان kurdistan@fedayi.org

روابط عمومی سازمان IFK/Box 10063/ S-400 70 Gotenburg /Sweden Fax : + (46) 317792571

E-mail: webmaster@fedayi.org Homepage : www.fedayi.org